

**КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОЦЕС ТА КРИМІНАЛІСТИКА;
СУДОВА ЕКСПЕРТИЗА;
ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВА ДІЯЛЬНІСТЬ**

УДК 343.131

DOI: <https://doi.org/10.32631/v.2020.3.21>

Яна Юрїївна Конюшенко,

кандидат юридичних наук, доцент,

Національна академія внутрішніх справ (м. Київ),

кафедра кримінального процесу (доцент);

 <https://orcid.org/0000-0003-4988-0793>,

e-mail: nysyaa@i.ua

**ЗАГАЛЬНІ ВИМОГИ ДО ПРОВЕДЕННЯ НЕГЛАСНИХ СЛІДЧИХ
(РОЗШУКОВИХ) ДІЙ: ПРОЦЕСУАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА**

Досліджено положення КПК України, якими регламентуються загальні вимоги до проведення негласних слідчих (розшукових) дій. Здійснено порівняльний аналіз законодавчих положень із проблематики порушеного питання, що дало змогу виокремити сім груп загальних вимог, які висувуються до проведення негласних слідчих (розшукових) дій. Виокремлено низку теоретичних і прикладних проблемних питань, на підставі чого запропоновано можливі шляхи їх вирішення.

Ключові слова: досудове розслідування, загальні вимоги, процесуальні дії, негласні слідчі (розшукові) дії, втручання у приватне спілкування, негласні методи.

Оригінальна стаття

Постановка проблеми

Процесуальний інститут негласних слідчих (розшукових) дій (далі – НСРД) передбачено у КПК України як дієвий інструментарій для виконання таких завдань кримінального провадження, як захист особи, суспільства та держави від кримінальних правопорушень, а також забезпечення швидкого і повного розслідування та судового розгляду з тим, щоб кожен, хто вчинив кримінальне правопорушення, був притягнутий до відповідальності в міру своєї вини, жоден невинуватий не був обвинувачений або засуджений, жодна особа не була піддана необґрунтованому процесуальному примусу і щоб до кожного учасника кримінального провадження була застосована належна правова процедура¹.

¹ Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI // База даних (БД) «Законодавство України» / Верховна

Разом із тим цей процесуальний інститут має високі ризики ймовірного невиконання такого завдання кримінального провадження, як охорона прав, свобод і законних інтересів учасників кримінального провадження.

Стан дослідження проблеми

Різні проблемні питання щодо проведення негласних слідчих (розшукових) дій у кримінальному провадженні досліджувались у наукових працях Ю. Аленіна, М. Багрія, О. Геселева, С. Гриненка, О. Капліної, В. Луцика, Д. Никифорчука, М. Погорецького, Д. Сергєєвої, С. Смирної, О. Татарова, А. Удалової, О. Шило та ін. Водночас поза увагою дослідників залишаються проблемні аспекти стосовно загальних вимог, які висуваються законодавцем до проведення негласних слідчих (розшукових) дій.

Мета і завдання дослідження

Метою статті є дослідження загальних вимог, які висуваються до проведення НСРД. Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити такі *завдання*: 1) вивчити положення кримінального процесуального законодавства, в яких унормовано загальні вимоги до проведення НСРД; 2) проаналізувати наукові праці, присвячені порушеній у статті тематиці.

Наукова новизна дослідження

Узагальнено та проаналізовано положення КПК України стосовно регламентації загальних вимог до проведення негласних слідчих (розшукових) дій. З урахуванням цього виокремлено низку проблемних теоретичних і прикладних питань, на підставі чого сформовано науково обґрунтовані пропозиції щодо внесення змін до КПК України.

Виклад основного матеріалу

Системно дослідивши законодавчі положення глави 22 КПК України, можна визначити, що до всіх передбачених законом НСРД висуваються загальні вимоги щодо процесуального порядку їх проведення.

До першої загальної вимоги проведення НСРД слід віднести обмеження стосовно їх застосування у кримінальному провадженні. Це безпосередньо випливає з першого речення ч. 2 ст. 246 КПК України: «НСРД проводяться виключно у випадках, якщо відомості про кримінальне правопорушення та особу, яка його вчинила, неможливо отримати в інший спосіб». Отже, на ініціатора проведення НСРД, яким, як правило, є слідчий або прокурор, покладається тягар обґрунтування тієї обставини, що всі інші інструменти доказування, передбачені КПК України, вичерпано або ж їх застосування буде неефективним.

До другої загальної вимоги проведення НСРД належить обмеження щодо застосування цих дій у кримінальному провадженні. Таку вимогу закріплено у другому реченні ч. 2 ст. 246 КПК України: «НСРД проводяться виключно у кримінальному провадженні щодо тяжких або особливо тяжких злочинів». Згідно з ч. 5 ст. 12 КК України до тяжких злочинів належать злочини, за вчинення яких передбачається основне покарання у вигляді штрафу не більше двадцяти п'яти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або позбавлення волі на строк не більше десяти років. До особливо тяжких злочинів (ч. 6 ст. 12 КК України) належать злочини, за вчинення яких передбачається основне покарання у вигляді штрафу в розмірі понад двадцять п'ять тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, позбавлення волі на строк понад десять років або довічного позбавлення волі¹. При цьому слід зауважити, що відповідно до ч. 7 ст. 12 КК України ступінь тяжкості злочину, за вчинення якого передбачено одночасно основне покарання у вигляді штрафу та позбавлення волі, визначається, виходячи зі строку покарання у вигляді позбавлення волі, передбаченого за відповідний злочин. У цьому аспекті звернемо увагу на те, що з цього правила, зокрема стосовно застосування НСРД у кримінальному провадженні щодо тяжких або особливо тяжких злочинів, є два винятки. Ідеться про те, що вказане обмеження не стосується: 1) такої НСРД, як установлення місцезнаходження радіоелектронного засобу (ст. 268 КПК України); 2) підвиду такої НСРД, як зняття інформації з електронних інформаційних систем, а саме в разі, коли власником, володільцем або утримувачем не обмежується доступ до електронної інформаційної системи або її частини, або здобуття відомостей з них не пов'язано з подоланням системи логічного захисту (ч. 2 ст. 264 КПК України). Тобто вказані НСРД можуть проводитись у кримінальному провадженні щодо розслідування кримінального правопорушення будь-якого ступеня тяжкості, в тому числі під час досудового розслідування проступків. Указане, до речі, закріплено в ч. 3 ст. 300 КПК України.

У контексті дослідження цієї загальної вимоги в науковців і практиків постає питання стосовно того, чи мають силу доказу результати НСРД, що проводилися під час розслідування тяжкого або особливо тяжкого злочину, якщо згодом кваліфікацію було змінено на нетяжкий злочин або кримінальний проступок. У цьому питанні ми підтримуємо думку правників, які вважають, що результати НСРД не втрачають доказового значення. Обґрунтовується така правова позиція положеннями ст. 5 КПК України, відповідно до яких процесуальна дія

---

¹ Кримінальний кодекс України : Закон України від 05.04.2001 № 2341-III // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> (дата звернення: 20.09.2020).

проводиться, а процесуальне рішення ухвалюється згідно з положеннями КПК України, чинними на момент початку виконання такої дії або ухвалення такого рішення. При цьому відповідно до частини 2 ст. 5 КПК України допустимість доказів визначається положеннями КПК України, які були чинними на момент їх отримання. Отже, якщо на момент ухвалення рішення про проведення НСРД у прокурора або слідчого судді після вивчення наданих слідчим матеріалів не виникло сумніву щодо правильності правової кваліфікації злочину, що розслідується в цьому кримінальному провадженні, то і після перекваліфікації на нетяжкий злочин результати НСРД не втрачають доказового значення [1, с. 335].

Продовжуючи розглядати другу загальну вимогу, доцільно виокремити додатковий виняток, що полягає в забороні за підслідністю. Зокрема, це стосується такої НСРД, як моніторинг банківських рахунків (ст. 269¹ КПК України), яку можна провести лише у кримінальних провадженнях, віднесених до підслідності Національного антикорупційного бюро України (ч. 5 ст. 216 КПК України). На наш погляд, такий виняток є недостатньо обґрунтованим, адже, як свідчить практика, вказана НСРД сприяла б підвищенню ефективності розшуку осіб, які мають процесуальний статус підозрюваних у вчиненні тяжких та особливо тяжких злочинів, підслідних усім слідчим підрозділам.

Беручи до уваги викладене, доцільно визначити розшук підозрюваного як додаткову мету застосування моніторингу банківських рахунків. Зазначене цілком узгоджується з вимогами положень ч. 5 ст. 280 КПК України, де закріплено, що «після зупинення досудового розслідування допускається проведення лише тих слідчих (розшукових) дій, які спрямовані на встановлення місцезнаходження підозрюваного»¹.

До третьої загальної вимоги проведення НСРД слід віднести те, що правовою (юридичною) підставою застосування НСРД є законна, обґрунтована та вмотивована ухвала слідчого судді, постановлена за клопотанням прокурора або слідчого, погодженим із прокурором (ч. 3 ст. 246, статті 370, 372 КПК України). Дослідивши положення глави 21 КПК України, бачимо, що десять із дванадцяти НСРД проводяться на підставі ухвали слідчого судді (статті 260–263, ч. 1 ст. 264, статті 267–270, 274 КПК України).

Із цього правила є декілька винятків, які можна поділити за такими критеріями: 1) визначеності; 2) умовності; 3) правової підстави застосування.

---

¹ Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> (дата звернення: 20.09.2020).

Так, перший виняток характеризується визначеністю та полягає в тому, що: а) така НСРД, як контроль за вчиненням злочину, проводиться виключно на підставі постанови прокурора (ч. 4 ст. 246, ст. 271 КПК України); б) така НСРД, як виконання спеціального завдання з розкриття злочинної діяльності організованої групи чи злочинної організації, проводиться на підставі постанови прокурора або постанови слідчого, погодженої з керівником органу досудового розслідування (ч. 2 ст. 272 КПК України).

Другий виняток характеризується умовністю та стосується двох НСРД, а саме зняття інформації з електронних інформаційних систем (ст. 264 КПК України) та спостереження за особою, річчю або місцем (ст. 269 КПК України). Щодо зняття інформації з електронних інформаційних систем, то воно характеризується такими умовами (ч. 3 ст. 246, ст. 251, ч. 2 ст. 264, ч. 1 ст. 300 КПК України), як: а) відсутність обмеження власником, володільцем або утримувачем доступу до електронної інформаційної системи або її частини; б) відсутність необхідності подолання системи логічного захисту під час здобуття відомостей з таких систем, за наявності яких ця дія проводиться на підставі постанови слідчого, дізнавача або прокурора.

Слід зазначити, що в положеннях ч. 2 ст. 264 КПК України немає сформульованого правила щодо застосування цього підвиду НСРД на підставі постанови слідчого, дізнавача або прокурора, а навпаки, вказується на відсутність потреби у дозволі слідчого судді. Отже, лише завдяки порівняльному аналізу положень ч. 3 ст. 246, ст. 251, ч. 2 ст. 264 і ч. 1 ст. 300 КПК України доходимо висновку, що цей підвид НСРД проводиться на підставі постанови слідчого, дізнавача або прокурора. З огляду на викладене вбачається доцільним у КПК України закріпити правові підстави застосування цього підвиду НСРД із наданням уніфікованості його формулюванню.

Що стосується такої НСРД, як спостереження за особою, річчю або місцем, то вона проводиться на підставі постанови слідчого або прокурора за умови, що спостереження здійснюватиметься виключно за річчю або місцем (ч. 3 ст. 246, статті 251, 269 КПК України). При цьому законодавець, як і в попередньому випадку, в положеннях ст. 269 КПК України не закріпив цю правову (юридичну) підставу застосування спостереження за річчю або місцем, а лише вказав у ч. 2 ст. 269 КПК України, що спостереження за особою проводиться на підставі ухвали слідчого судді.

Отже, порівнявши положення ч. 3 ст. 246, ст. 251 і ст. 269 КПК України, доходимо висновку, що спостереження за річчю або місцем проводиться на підставі постанови слідчого чи прокурора. Поряд із тим, як свідчать практика та теорія доказування, спостереження за конкретною річчю або місцем без активних дій будь-якої особи або осіб з такою річчю або в такому місці не дасть жодних відомостей,

інформації чи доказів, які б мали значення для кримінального провадження. Наприклад, слідчому чи прокурору необхідно встановити, хто саме забере річ або хто саме й що робитиме із цією річчю. Тобто під час спостереження за конкретною річчю або місцем автоматично відбуватиметься спостереження за особою, а частіше за особами. Таке твердження зумовлено тим, що ця НСРД проводиться виключно в публічно доступних місцях, що обумовлює присутність людей. Таким чином, у разі застосування на підставі слідчого чи прокурора спостереження за річчю або місцем виникатиме порушення вимоги, закріпленої в положеннях частини 2 ст. 269 КПК України щодо спостереження за особою на підставі ухвали слідчого судді. Указане в подальшому призводитиме до визнання судом доказів, отриманих на підставі постанови слідчого чи прокурора, недопустимими, що передбачено ст. 87 КПК України. Тому, на наше переконання, вказану НСРД не можна подіяти на форми або підвиди за суб'єктом та об'єктом спостереження і, відповідно, правовою (юридичною) підставою застосування.

Третій виняток щодо проведення НСРД на підставі ухвали слідчого судді, постановленої за клопотанням прокурора або слідчого, погодженим із прокурором, також характеризується умовністю. Зазначене стосується того, що такі НСРД, як установлення місцезнаходження радіоелектронного засобу (ст. 268 КПК України) і спостереження за особою (ст. 269 КПК України), які за загальним правилом проводяться на підставі ухвали слідчого судді, можуть бути розпочаті на підставі постанови прокурора або слідчого, узгодженої з прокурором, у виняткових невідкладних випадках, пов'язаних із врятуванням життя людей та запобіганням вчиненню тяжкого або особливо тяжкого злочину, передбаченого розділами I, II, VI, VII (статті 201 та 209), IX, XIII, XIV, XV, XVII Особливої частини КК України (ч. 1 ст. 250, ч. 4 ст. 268, ч. 3 ст. 269 КПК України). Однак відповідно до частин 1, 2 ст. 250 КПК України у вказаних випадках прокурор зобов'язаний невідкладно після початку однієї з цих НСРД звернутися з клопотанням до слідчого судді, який, у свою чергу, розглядає таке клопотання в загальному порядку, передбаченому ст. 248 КПК України. При цьому відповідно до ч. 3 ст. 250 КПК України виконання будь-яких дій із проведення вказаних НСРД повинно бути негайно припинено, якщо слідчий суддя постановить ухвалу про відмову в наданні дозволу на проведення НСРД, а отримана внаслідок такої НСРД інформація повинна бути знищена в порядку, передбаченому ст. 255 КПК України. На підставі виокремлення вказаного винятку вважаємо доцільним у ст. 250 КПК України чітко вказати види НСРД, до яких застосовується цей виняток.

До четвертої загальної вимоги проведення НСРД слід віднести те, що ухвалою про проведення НСРД має право постановити слідчий

суддя апеляційного суду, в межах територіальної юрисдикції якого перебуває орган досудового розслідування (ст. 247 КПК України). Однак і з цього загального правила існує низка винятків, які стосуються підслідності та суб'єкта, стосовно якого передбачається проведення відповідної НСРД.

Що стосується підслідності, то відповідно до ч. 1 ст. 247 КПК України ухвалу про проведення НСРД у кримінальних провадженнях щодо кримінальних правопорушень, віднесених до підсудності Вищого антикорупційного суду, має право постановити слідчий суддя Вищого антикорупційного суду.

Другий виняток визначається спеціальним суб'єктом, стосовно якого проводиться НСРД, і специфічністю приміщень, у яких проводиться НСРД. Це правило полягає в тому, що ухвалу про проведення НСРД щодо суддів, працівників суду та правоохоронних органів та/або у приміщеннях судових і правоохоронних органів має право постановити слідчий суддя апеляційного суду поза межами територіальної юрисдикції органу досудового розслідування, який здійснює досудове розслідування. При цьому, як правило, це слідчий суддя того апеляційного суду, який територіально є найбільш наближеним до апеляційного суду, в межах територіальної юрисдикції якого здійснюється досудове розслідування (ч. 2 ст. 247 КПК України).

Третій виняток є досить специфічним, але не чітко сформульованим. Його закріплено в положеннях ч. 2 ст. 247 КПК України щодо такого: у кримінальних провадженнях щодо кримінальних правопорушень, віднесених до підсудності Вищого антикорупційного суду, розглядати клопотання про надання дозволу на проведення негласних слідчих (розшукових) дій має право слідчий суддя апеляційного суду у випадках, передбачених абз. 7 ч. 1 ст. 34 КПК України. Зокрема, в абз. 7 ч. 1 ст. 34 КПК України передбачено: «У разі, якщо обвинуваний чи потерпілий є або був суддею чи працівником апарату Вищого антикорупційного суду і кримінальне провадження належить до підсудності цього суду, таке кримінальне провадження у першій інстанції здійснює апеляційний суд, юрисдикція якого поширюється на місто Київ, і в такому разі ухвалені судові рішення оскаржуються в апеляційному порядку до апеляційного суду, який визначається колегією суддів Касаційного кримінального суду Верховного Суду». Отже, якщо за загальним правилом ухвалу про НСРД постановляє слідчий суддя апеляційного суду, то в останньому випадку саме колегія суддів Касаційного кримінального суду Верховного Суду визначає апеляційний суд, слідчий суддя якого матиме право постановити ухвалу про НСРД.

До *п'ятої загальної вимоги* слід віднести правила, які стосуються змісту клопотання про дозвіл на проведення НСРД (ч. 2 ст. 248 КПК), порядку його розгляду слідчим суддею та змісту ухвали слідчого судді.

До клопотання слідчого чи прокурора додається витяг з ЄРДР щодо кримінального провадження, в межах якого подається клопотання. Водночас, на відміну від процесуального порядку подання клопотання про отримання дозволу на проведення окремих ЄРД та ЗЗКП, законодавець не закріпив вимогу долучати до клопотання про дозвіл на проведення НСРД копії документів, на підставі яких обґрунтовується необхідність проведення НСРД.

Що стосується правил розгляду клопотання про дозвіл на проведення НСРД, то слідчий суддя зобов'язаний розглянути таке клопотання протягом шести годин з моменту його отримання. При цьому присутність особи, яка подала клопотання, зокрема слідчого, дізнавача або прокурора, під час розгляду клопотання є обов'язковою, адже саме на них покладається обов'язок довести слідчому судді наявність достатніх підстав вважати, що: 1) вчинено кримінальне правопорушення відповідної тяжкості; 2) під час проведення НСРД можуть бути отримані докази, які самостійно або в сукупності з іншими доказами можуть мати суттєве значення для з'ясування обставин кримінального правопорушення або встановлення осіб, які вчинили кримінальне правопорушення (частини 1, 3 ст. 248 КПК України). Із цього слід зробити висновок, що під час розгляду слідчим суддею клопотання слідчий, дізнавач або прокурор повинні мати при собі матеріали кримінального провадження, якими обґрунтовується клопотання, та на вимогу слідчого судді надати їх йому для ознайомлення.

Слідчий суддя під час винесення ухвали про дозвіл на проведення НСРД повинен керуватися загальними вимогами, встановленими для процесуальних рішень. Тому ухвала має бути законною, обґрунтованою та вмотивованою (ч. 2 ст. 110, ст. 370), а її зміст має відповідати вимогам, передбаченим ст. 372 КПК України, зокрема містити відомості про: 1) прокурора, слідчого чи дізнавача, який звернувся з клопотанням; 2) кримінальне правопорушення, у зв'язку з досудовим розслідуванням якого постановляється ухвала; 3) особу (осіб), місце або річ, щодо яких необхідно провести НСРД; 4) вид НСРД та відомості залежно від виду НСРД про ідентифікаційні ознаки, які дозволять унікально ідентифікувати абонента спостереження, телекомунікаційну мережу, кінцеве обладнання тощо; 5) строк дії ухвали (ч. 4 ст. 248 КПК України).

Звернемо увагу на те, що відповідно до ч. 5 ст. 248 КПК України постановлення слідчим суддею ухвали про відмову в наданні дозволу на проведення НСРД не перешкоджає повторному зверненню з новим клопотанням про надання такого дозволу.

До шостої загальної вимоги проведення НСРД слід віднести правила, що закріплюють строки їх проведення. При цьому ці вимоги слід поділити залежно від процесуального статусу особи, яка ухвалила рішення про проведення НСРД. Так, відповідно до ч. 4 ст. 249

КПК України слідчий суддя надає дозвіл на проведення НСРД строком до двох місяців. Водночас слідчий суддя за клопотанням прокурора або слідчого, погодженим із прокурором, за наявності обґрунтованих підстав може продовжити проведення цієї НСРД у цьому кримінальному провадженні на строк, що не може перевищувати максимальні строки досудового розслідування, передбачені ст. 219 КПК України. Аналізуючи зазначені положення, слід звернути увагу на такий виняток. У разі надання дозволу на проведення такої НСРД, як установлення місцезнаходження радіоелектронного засобу, у кримінальному провадженні щодо проступку з дня повідомлення особі про підозру слідчий суддя має право надати дозвіл на проведення цієї НСРД строком до одного місяця, але не має права її продовжувати. При цьому строк досудового розслідування повинен бути вже продовжений до одного місяця, адже строк розслідування кримінальних проступків з дня повідомлення особі про підозру становить 72 години та 20 діб, у випадках, якщо підозрюваний не визнає вину, або необхідно провести додаткові СРД, або якщо кримінальний проступок вчинено неповнолітнім. Натомість, як свідчить практика, в таких кримінальних провадженнях, як правило, НСРД не проводяться.

Повертаючись до загального правила встановлення строків слідчим суддею, слід зазначити, що відповідно до ч. 4 ст. 249 КПК України слідчий суддя в разі, якщо НСРД проводиться з метою встановлення місцезнаходження особи, оголошеної в розшук, має визначити строк проведення НСРД формулюванням: «до встановлення місцезнаходження розшукуваної особи». Отже, у випадку встановлення місцезнаходження розшукуваної особи прокурор зобов'язаний ухвалити рішення про припинення подальшого проведення НСРД, якщо в цьому зникла необхідність (ч. 5 ст. 249 КПК України).

Далі розглянемо строки проведення НСРД на підставі постанови прокурора, слідчого чи дізнавача. Згідно з ч. 5 ст. 246 КПК України в рішенні про проведення НСРД зазначається строк її проведення. До того ж відповідно до п. 4 ч. 1 ст. 251 КПК України в постанові прокурора, слідчого або дізнавача про проведення НСРД визначається тривалість проведення НСРД. Однак початкові строки проведення НСРД на підставі постанови прокурора, слідчого або дізнавача у КПК України не визначено. Водночас у положеннях ч. 5 ст. 246 КПК України закріплено строки, до яких може бути продовжено проведення НСРД, та осіб, уповноважених продовжувати проведення НСРД. На нашу думку, необхідно закріпити початкові строки проведення НСРД за постановою прокурора, слідчого або дізнавача. Ураховуючи початкові строки проведення НСРД на підставі ухвали слідчого судді, загальні строки досудового розслідування і строки, на які може бути продовжено НСРД, розпочаті на підставі постанови

слідчого, прокурора або дізнавача, вважаємо доцільним та обґрунтованим визначити, що слідчий, прокурор або дізнавач ухвалюють рішення щодо проведення НСРД строком до двох місяців, і закріпити це в ч. 5 ст. 246 КПК України.

До сьомої загальної вимоги проведення НСРД належить правило, відповідно до якого проводити НСРД мають право слідчий, дізнавач, який здійснює досудове розслідування, або за його дорученням чи дорученням прокурора – уповноважені оперативні підрозділи Національної поліції, органів безпеки, Національного антикорупційного бюро України, Державного бюро розслідувань, органів, що здійснюють контроль за додержанням податкового і митного законодавства, органів та установ виконання покарань та слідчих ізоляторів Державної кримінально-виконавчої служби України й органів Державної прикордонної служби України (п. 2 ч. 1 ст. 40, п. 2 ч. 1 ст. 40¹, п. 5 ч. 2 ст. 36, ч. 6 ст. 246 КПК України). Однак, як свідчить практика, більшість НСРД фактично проводиться працівниками спеціальних технічних і негласних оперативних підрозділів поліції та інших правоохоронних органів, адже слідчий, дізнавач, прокурор, гласний оперативний працівник не можуть їх фактично провести з таких об'єктивних причин: 1) через відсутність відповідного технічного обладнання та навичок роботи із ним або правил і методів його установки; 2) через відсутність практичних навичок застосування прийомів і методів проведення НСРД; 3) через відсутність часу для особистого проведення НСРД (наприклад, спостереження за особою, річчю або місцем); 4) через публічність слідчого та гласного оперативного працівника, адже низку НСРД можуть провести лише ті працівники, які навіть для їх близького оточення виконують роботу у правоохоронних органах, не пов'язану з розкриттям і розслідуванням злочинів, або взагалі не працюють у них. Так, урахувавши зазначене, з усіх НСРД слідчий, дізнавач або прокурор можуть особисто провести такі НСРД, як накладення арешту на кореспонденцію, її огляд і виїмку, зняття інформації з електронних інформаційних систем з обов'язковою участю спеціаліста та контроль за вчиненням злочину.

Звернемо увагу, що відповідно до ч. 6 ст. 246 КПК України за рішенням слідчого чи прокурора до проведення НСРД можуть залучатися також інші особи. Досліджуючи це положення КПК України, В. Смірнова зазначила, що за результатами аналізу положень кримінального процесуального законодавства, наукових публікацій із зазначеної проблематики, узагальнення матеріалів кримінальних проваджень щодо злочинів, підслідних слідчим органам безпеки, та проведеного анкетування слідчих і працівників оперативних підрозділів можна зробити висновок, що найчастіше до проведення НСРД залучаються: 1) перекладач; 2) спеціаліст; 3) поняті; 4) особи, залучені

до конфіденційного співробітництва; 5) особи, які відповідно до закону виконують спеціальне завдання з розкриття злочинної діяльності організованої групи чи злочинної організації; 6) керівники, представники та працівники установ (керівники та представники установ зв'язку, керівники та працівники операторів телекомунікаційного зв'язку, керівники та працівники банківської установи); 7) працівники оперативних підрозділів [2, с. 170].

Висновки

Як свідчить дослідження, законодавець, вводячи у практичну площину процесуальний інститут НСРД, намагався якнайкраще збалансувати приватні та публічні інтереси. Водночас сучасні реалії правозастосування КПК України постійно виявляють ті проблемні аспекти, які потребують нагального вирішення. Звісно, не є винятком із цього положення КПК України, в яких унормовано загальні вимоги до проведення НСРД. Якщо правоохоронні органи нехтуватимуть такими вимогами, то буде нівелюватися як пріоритетність захисту особи, охорона прав, свобод та законних інтересів учасників кримінального провадження, так і забезпечення проведення повного та неупередженого розслідування, адже всі зібрані докази будуть визнані недопустимими.

Список бібліографічних посилань: 1. Кримінальний процес : підручник / О. В. Капліна, О. Г. Шило, В. М. Трофименко та ін. ; за заг. ред. О. В. Капліної, О. Г. Шило. Харків : Право, 2019. 584 с. 2. Смірнова В. Права та обов'язки інших осіб, які залучаються до проведення негласних слідчих (розшукових) дій. *Підприємництво, господарство і право*. 2018. № 7. С. 169–173.

Надійшла до редколегії 25.09.2020

Koniushenko Ya. Yu. General Requirements for Secret Investigative (Search) Actions: Procedural Characteristics

A comprehensive study of the provisions of the Criminal Procedural Code of Ukraine, which regulate the general requirements for secret investigative (search) actions, has been carried out. A comparative analysis of the legislative provisions on the issue has been carried out, which made it possible to distinguish seven groups of general requirements for the implementation of secret investigative (search) actions. The first general requirement of secret investigative (search) actions includes restrictions on their use in criminal proceedings, as they are carried out only in cases where information about the criminal offense and the person who committed it, cannot be obtained in any other way. The second general requirement for conducting secret investigative (search) actions includes restrictions on their use in criminal proceedings, in particular the fact that they are conducted exclusively in criminal proceedings for grave or especially grave offenses. The third general requirement for conducting secret investigative (search) actions is that the legal basis for their implementation is a lawful, reasoned

and motivated decision of the investigating judge, issued at the request of the prosecutor or investigator, agreed with the prosecutor. The fourth general requirement for conducting secret investigative (search) actions is that the investigating judge of the appellate court has the right to make the decision to implement them, where the pre-trial investigation agency is within the territorial jurisdiction of that judge. The fifth general requirement includes rules concerning the content of the application for a permit to conduct secret investigative (search) action, the procedure for its consideration by the investigating judge and the content of the decision of the investigating judge. The sixth general requirement for conducting secret investigative (search) actions includes rules that set deadlines for their implementation. The seventh general requirement for conducting secret investigative (search) action includes the rule that the investigator, the interrogator conducting the pre-trial investigation, or, on his behalf or on behalf of the prosecutor, authorized operative units have the right to conduct secret investigative (search) actions.

Key words: pre-trial investigation, general requirements, procedural actions, secret investigative (search) actions, interference into private communication, secret methods.

